

Co-funded by the
European Union

Co-funded by the
Swedish International Development
Cooperation Agency

Sweden
Sverige

Integrisanje principa rodne ravnopravnosti u proces pristupanja EU

Izvještaj o procjeni

Bosna i Hercegovina

2022

Partnerska organizacija

**PRAVA
ZA SV=**

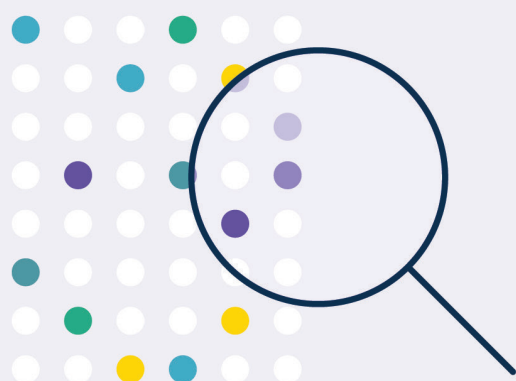

Co-funded by the
European Union

Co-funded by the
Swedish International Development
Cooperation Agency

Sweden
Sverige

IZVJEŠTAJ O PROCJENI

Bosna i Hercegovina

2022

This publication was produced with the financial support of the European Union and co-funded by the Swedish International Development Cooperation Agency. Its contents are the sole responsibility of Udruženje Prava za sve and do not necessarily reflect the views of the European Union or the Swedish International Development Cooperation Agency.

REAC-HOR
research in action

KVINNA
KVINNA

PRAVA
ZA SV=

WOMEN'S RIGHTS CENTER
CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA

UVOD

Ovaj izvještaj o procjeni izrađen je na temelju rezultata monitoringa koji u sklopu projekta „Unapređivanje rodne ravnopravnosti kroz proces pristupanja EU“ predvodi organizacija Reactor – Research in Action (Sjeverna Makedonija), a provodi se u partnerstvu sa Fondacijom Kvinna till Kvinna (ured u Sjevernoj Makedoniji), Kosovo Women’s Network (Kosovo), Albanian Women’s Empowerment Network (AWEN) (Albanija), Udruženjem PRAVA ZA SVE (Bosna i Hercegovina) i Centrom za ženska prava (Crna Gora). Projekat ima za cilj poboljšati i proširiti postojeću regionalnu saradnju kako bi se ojačale participativne demokratije i ostvario uključiv i rodno osjetljiv proces pristupanja.

Da bi proces pristupanja Evropskoj uniji bio što bolje informiran i rodno osviješten i da bi se uspješno i argumentovano zagovarali rodni aspekti u tom procesu na nacionalnom, regionalnom i nivou EU, neophodno je pratiti i izvještavati o ključnim procesima vezanim uz EU i političkim dijalozima u zemljama u kojima se Akcija provodi i regiji uopće.

U tu svrhu, partneri na projektu su zajedno sa vanjskom eksperticom razvili sveobuhvatnu metodologiju za praćenje i izvještavanje o područjima relevantnim za proces pristupanja EU iz rodne perspektive. Metodologija obuhvaća praćenje, iz rodne perspektive, programiranja Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) i rada nacionalnih IPA koordinatora (NIPAC); državnih statističkih zavoda i rodne statistike; rada državnih tijela ovlaštenih za vođenje procesa pregovora za pristupanje EU; političkih dijaloga o procesima pristupanja; te praćenje dodatnih procesa relevantnih za proces pristupanja i rodnu ravnopravnost, uključujući provedbu Gender akcionog plana III (GAP III).

Okvir za praćenje uzima u obzir najnovija događanja u Evropskoj uniji. Naročito se oslanja na revidiranu metodologiju za proces pristupanja EU koja je sadržana u Komunikaciji Komisije „Unapređenje pristupnog procesa: Vjerodostojna perspektiva Evropske unije za zapadni Balkan“¹ koju je Evropska komisija predložila u februaru 2020. godine, a države članice službeno potvrdile u Zaključcima vijeća iz marta 2020. godine.² Ovaj revidirani pristup stavlja veći fokus na temeljne reforme, strožije uvjetovanje sa jasnim zahtjevima i kriterijima navedenim u godišnjem izvještaju te veću transparentnost i inkluzivnost procesa.

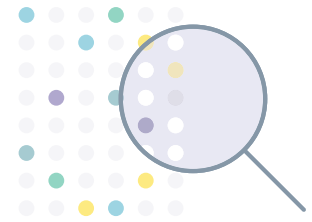
Metodologija se također oslanja na Zajedničke zaključke o novom Akcionom planu za rodnu ravnopravnost III – Ambiciozni plan za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u vanjskom djelovanju³ – i pratećim ciljevima i indikatorima⁴ (GAP III). GAP

1 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enhancing-accession-process-credible-eu-perspective-western-balkans_en

2 <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>

3 https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join_2020_17_en_final.pdf

4 https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/swd_2020_284_en_final.pdf

III poziva na snažniji strateški pristup Evropske unije rodnoj ravnopravnosti u partnerskim zemljama, koji će biti prilagođen kontekstu i zasnovan na Planu provedbe na nivou pojedinačne zemlje (Country-Level Implementation Plan – CLIP), koji treba razviti zajedno sa domaćim akterima, uključujući tijela za rodnu ravnopravnost, ministarstva i civilno društvo. Okvir za praćenje također uključuje bilateralno finansiranje koje Evropska unija osigurava zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama na zapadnom Balkanu. Dakle, naslanja se na uredbu⁵ vezane uz Instrument pretpriprustne pomoći (IPA) III i njegov programski okvir.

U svim zemljama je korištena ista metodologija, koja je prilagođena specifičnostima i fazama pristupnog procesa. Na temelju izrađene metodologije, svaka partnerska organizacija će godišnje izrađivati izvještaj o monitoringu, izvještavajući tako o postignutom napretku u periodu između 2021. i 2023. godine. Pored pojedinačnih godišnjih izvještaja, izradit će se i dva regionalna izvještaja, koji će dati usporedni pregled napretka u regiji. Prvi državni izvještaj za BiH obuhvata period od januara do decembra 2021. godine.

Kontekst

U maju 2019. godine, Evropska komisija (EK) usvojila je Mišljenje o zahtjevu BiH za članstvo u EU (Mišljenje)⁶, u kojem je navela 14 prioriteta u kojima treba ostvariti napredak kako bi Vijeće EU moglo odlučiti o narednim koracima. Nažalost, vrlo malo je postignuto u ovom procesu, a država je u stalnoj političkoj krizi koja utječe na sve aspekte života i društva, uključujući i proces evropskih integracija.

Država nije ispunila ključne obaveze nužne za ostvarivanje kandidatskog statusa za članstvo u Evropskoj uniji (EU). Osim simboličnog napretka u ispunjavanju 14 prioriteta,⁷ značajniji pomak nije ostvaren čak ni u pogledu Prioriteta br. 9, koji traži jačanje zaštite prava svih građana, naročito kroz osiguranje implementacije zakonodavstva o nediskriminaciji i rodnoj ravnopravnosti.

Rad Parlamentarne skupštine BiH i Vijeća ministara u proteklom periodu obilježile su blokade i neaktivnost, te nepostojanje volje da se donesu bilo kakvi reformski zakoni koji bi Bosni i Hercegovini otvorili put ka članstvu u EU.

Rezultati posljednjih Općih izbora održanih 2018. godine nikada nisu u potpunosti provedeni u Federaciji BiH, odnosno, nije imenovana nova Vlada u skladu s rezultatima glasanja. Umjesto toga, vlada koja je imenovana nakon izbora 2014. godine nastavila je sa radom, i djeluje već osam godina, od čega četiri u tehničkom mandatu.

5 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32021R1529>

6 <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2019-05/20190529-bosnia-and-herzegovina-opinion.pdf>

7 Jedini prioritet koji je ispunjen je Prioritet broj 3 (Osigurati pravilno funkcioniranje Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje), ali samo u smislu da su stvorene formalne pretpostavke za njegovo ispunjenje. Nijedan drugi prioritet iz Mišljenja nije u potpunosti realiziran. (Za više informacija, pogledajte materijal na jezicima u BiH: [Proces integracije BiH u EU: 14 prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije 2 godine poslije](#), Transparency International BiH, maj 2021.)

Vlada nije poduzimala inicijative u pogledu reformi niti bilo kakve radnje koje bi dovele do ispunjavanja uvjeta koji vode ka dobivanju kandidatskog statusa, a glasovi i stavovi građana i civilnog društva se ne čuju u javnosti.

Sve rasprave o reformama koje su uključivale predstavnike međunarodne zajednice vodile su se iza zatvorenih vrata sa predstavnicima nekoliko vodećih političkih stranaka i bez učešća žena. Kada je riječ o usklađivanju zakonodavstva sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH i poboljšanju učešća žena članica političkih stranaka ili predstavnica ženskih organizacija civilnog društva u procesima odlučivanja, obaveza poštivanja ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti potpuno je zanemarena.

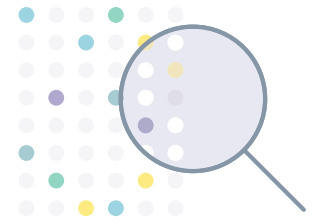
REZULTATI

KRITERIJ A. IZVJEŠTAJI EVROPSKE KOMISIJE O DRŽAVI SU RODNO OSVIJEŠTENI

1. Koliko se puta rod spominje u nacionalnom izvještaju	17
2. Koliko su puta žene/djevojčice spomenute u nacionalnom izvještaju	29/1
3. Koliko su puta dječaci/muškarci spomenuti u nacionalnom izvještaju	0/6
4. % poglavlja koji su rodno osviješteni	6,1%
5. Broj zvaničnih preporuka o rodnoj ravnopravnosti uvrštenih u nacionalni izvještaj	0
6. Broj drugih preporuka sa rodnom perspektivom uvrštenih u tekstualnom dijelu poglavlja	4
7. U kojoj mjeri nacionalni izvještaj koristi podatke koji su valjano razvrstani po spolu	Umjereno
8. U kojoj su mjeri, prema vašim saznanjima, pitanja koja preporučuju ženske organizacije uvrštena u nacionalni izvještaj	Umjereno

Izvještaj za BiH za 2021. godinu ne šalje snažniju poruku vladama da osiguraju provedbu standarda rodne ravnopravnosti. U nacionalnom izvještaju nema zvaničnih preporuka⁸ sa rodnom perspektivom. Jedina ranija zvanična preporuka o potrebi uvođenja jedinstvene minimalne naknade i zaštite na porodiljnom dopustu u cijeloj zemlji izbačena je iz Izvještaja za 2021. godinu, uprkos odsustvu napretka po tom pitanju.

⁸ „Zvanična preporuka“ znači preporuke uključene u sive okvire na početku svakog poglavlja/odjeljka.

Primjetan je opći izostanak preporuka za konkretno djelovanje državnih institucija kada je u pitanju rodna ravnopravnost, a u tekstu pojedinačnih poglavlja mogu se naći samo četiri druge preporuke. One se odnose na poboljšanje institucionalnog odgovora na rodno zasnovano nasilje; potrebu za ubrzanjem procesuiranja djela seksualnog nasilja, pružanje odštete ženama žrtvama ratnih zločina i osiguranje zaštite svjedoka; poboljšanje prikupljanja podataka kako bi se omogućio razvoj dobrih politika usmjerenih na ključne nedostatke u pogledu roda i pružanje relevantnih podataka o rodno zasnovanom nasilju; kao i na potrebu poboljšanja prikupljanja podataka o osobama s invaliditetom, uključujući podatke razvrstane po spolu.

Problemi vezani uz rod uglavnom su predstavljeni ili u obliku podataka razvrstanih po spolu ili narativnih objašnjenja npr. izazova i diskriminacije sa kojima se naročito suočavaju žene. Samo dva⁹ od ukupno 33 poglavlja *acquisa* (6,1%) su umjereno rodno osviještena, u smislu da obuhvataju podatke razvrstane po spolu i napomene o nepovoljnom položaju žena u različitim sektorima u usporedbi sa muškarcima.

Izveštaj umjereno koristi podatke razvrstane po spolu, uglavnom u odnosu na političko učešće i zapošljavanje žena. Naprimjer, Poglavlje 19 (Socijalna politika i zapošljavanje) obuhvata podatke o procentima učešća u aktivnoj populaciji i zaposlenima, kao i rodnom jazu u stopi zaposlenosti. Poglavlje 23 (Pravosuđe i temeljna prava) sadrži informacije o ženama sutkinjama, tužiteljicama i rukovoditeljicama u pravosuđu te daje procjenu prosječne plaće. Podaci o političkom učešću žena u različitim granama vlasti, uz neke statističke podatke vezane uz lokalne izbore održane 2020. godine, uvršteni su u dio izvještaja naslovljen „Funkcionisanje demokratskih institucija i javne uprave“, potpoglavlje „Demokratija“. U Poglavlju 23 se spominje da se više informacija o ženama žrtvama trgovine može naći u Poglavlju 24. (Pravda, sloboda i sigurnost), međutim, u tom poglavlju nema tih podataka.

Ženske organizacije civilnog društva iz Bosne i Hercegovine se kontinuirano zalažu za uključivanje različitih rodni pitanja u nacionalne izvještaje. Udruženje PRAVA ZA SVE koordinira mrežu od 16 ženskih organizacija civilnog društva/aktivistica iz svih dijelova BiH (Ženska zagovaračka grupa),¹⁰ koje redovno pripremaju zajedničke doprinose za nadolazeće nacionalne izvještaje te učestvuju u godišnjim konsultacijama koje organizira Delegacija EU u BiH u svrhu prikupljanja preporuka organizacija civilnog društva.¹¹ Preporuke se obično tiču skretanja pažnje na odsustvo žena u rukovodstvu političkih stranaka, unapređenje institucionalnog odgovora na rodno zasnovano nasilje, neophodnost provođenja procjene utjecaja zakona na rodnu ravnopravnost, usklađivanje porodiljnih naknada itd. I predstavnice ženskih organizacija civilnog društva i Delegacija EU prepoznaju da su žene umjereno uključene u neka od pitanja za koja se ženske organizacije i zagovaračke grupe zalažu. Međutim, doprinosi (ženskih) organizacija civilnog društva obično su pojednostavljeni i generalizirani, u smislu da nisu uključeni u cijelosti ili kako su izvorno dostavljeni već bivaju skraćeni i lišeni popratnih podataka ili predloženih preporuke za poboljšanje.

9 Poglavlje 23: Pravosuđe i temeljna prava i Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje

10 Više informacija o Ženskoj zagovaračkoj grupi dostupno na: <https://pravazasve.ba/wp-content/uploads/2022/06/WAG-ENG.pdf>

11 Naprimjer, sažetak doprinosa izrađenih za Izvještaj za 2021. godinu zajedno s definisanim preporukama dostupan je u obliku policy dokumenta koji je objavilo Udruženje PRAVA ZA SVE pod nazivom „[Civilno društvo u razgovorima o budućnosti zemlje: Čuje li se naš glas?](#)“

KRITERIJ B. IZVJEŠTAJI EVROPSKE KOMISIJE O DRŽAVI SU RODNO OSVIJEŠTENI

9. % sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje na kojima su se razmatrala pitanja rodne ravnopravnosti	Nije primjenjivo
10.% sastanaka pododbora na kojima su se razmatrala pitanja rodne ravnopravnosti	16,6%
11.U kojoj je mjeri EU konsultovala ženske organizacije civilnog društva prije sastanaka Pododbora	Nikako
12.U kojoj se mjeri zaključci sastanaka odbora i pododbora SSP-a bave pitanjima rodne ravnopravnosti	Nikako

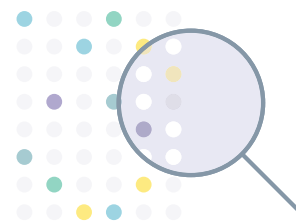
Analizom dostupnih medijskih objava i programa rada sastanaka objavljenih na internetskim stranicama Direkcije za evropske integracije BiH¹² ili Delegacije EU/EUSR,¹³ od ukupno šest sastanaka Pododbora u okviru SSP-a/Specijalne grupe održanih tokom perioda monitoringa, pitanja rodne ravnopravnosti nisu bila uključena niti u dnevni red niti u zaključke sastanka. Međutim, prema dodatnim informacijama koje je dostavila Delegacija EU u BiH, na 5. sastanku Pododbora za inovacije, informacijsko društvo i socijalnu politiku, održanom 22. marta 2021. godine, na dnevnom redu su bile teme društvenih aspekata rodne ravnopravnosti, uključujući pristup zapošljavanju i jednakoj plaći, sa posebnim naglaskom na borbu protiv diskriminacije u pristupu zapošljavanju, pravima i integraciji osoba sa invaliditetom te najnovije informacije o zakonodavstvu koje regulira uznemiravanje na radu.

Prema informacijama dobivenim od EU,¹⁴ Šesti sastanak Odbora SSP-a bio je planiran za novembar 2021. Međutim, kako navode iz Delegacije EU u BiH, Šesta runda sastanaka trebala bi se održati 2022. godine.

12 <https://www.dei.gov.ba/>

13 <https://europa.ba/>

14 Dostupno na [ovom linku](#).

Kriterij C. EU JE STRATEŠKI ANGAŽIRANA NA PITANJIMA RODNE RAVNOPRAVNOSTI NA NACIONALNOM NIVOU

13. Nacionalni plan provedbe za GAP III dogovoren i proslijeđen u sjedište (Brisel) (indikator 5.1 GAP III)	Da
14. Profil rodne ravnopravnosti zemlje izrađen/ažuriran	Da
15. Potpuna rodna analiza provedena ili ažurirana	Ne
16. Broj sektorskih rodni analiza za prioriteta područja u okviru programskog ciklusa 2021 – 2027. izrađenih i proslijeđenih u sjedište (Brisel) (indikator 5.2.)	0
17. U kojoj je mjeri Delegacija EU-a uključena u dijalog o rodnoj ravnopravnosti sa vladama, nacionalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost, parlamentima i drugim institucionalnim akterima (indikator 7.1.)	Umjereno
18. U kojoj se mjeri Delegacija EU-a savjetovala sa civilnim društvom, uključujući ženske organizacije u izradi Plana provedbe na nivou zemlje	Umjereno
19. U kojoj je mjeri Delegacija EU-a uključena u dijalog o rodnoj ravnopravnosti sa civilnim društvom, uključujući ženske organizacije (indikator 7.2.)	Umjereno
20. U kojoj je mjeri Delegacija EU-a uključena u dijalog sa civilnim društvom o pitanjima iz područja „žena, mira i sigurnosti“ u partnerskim zemljama (indikator 7.2.)	Umjereno

Puni tekst¹⁵ i sažetak na jednoj stranici¹⁶ izrađenog Plana implementacije na nivou države (Country Level Implementation Plan – CLIP) za GAP III, kao i ažurirani Rodni profil zemlje¹⁷ javno su dostupni na internetskoj stranici Delegacije EU/Specijalnog predstavnika EU u BiH. Proces izrade CLIP-a vodila je Delegacija EU kroz projekt Instrumenta za rodnu ravnopravnost u EU (EU Gender Equality Facility - GEF), uz podršku organizacije UN Women. Doprinosi ženskih organizacija civilnog društva/članica Ženske mreže u BiH prikupljeni su putem pisanog upitnika, a neke ženske organizacije su također dale dodatne i detaljnije doprinose.¹⁸ Pored toga, Delegacija EU je obavila konsultacije sa državama članicama, međunarodnim organizacijama i institucijama BiH. Konačni CLIP ne uključuje u dovoljnoj mjeri doprinose ženskih organizacija civilnog društva u različitim tematskim područjima, uključujući tematsko područje „Žene, mir i sigurnost“, i ne ukazuje na to kako će Delegacija EU uključiti ženske organizacije u fazama

15 https://europa.ba/wp-content/uploads/2022/03/260721-CLIP-BiH_final.docx-signed.pdf

16 <http://europa.ba/wp-content/uploads/2022/01/Overview-CLIP-GAP-III-Bosnia-and-Herzegovina.pdf>

17 <http://europa.ba/wp-content/uploads/2022/01/Gender-Country-ENG-web.pdf>

18 Uz podršku Fondacije Kvinna till Kvinna, organizacija PRAVA ZA SVE, Fondacija Udružene žene Banja Luka, UŽR “Bolja budućnost” Tuzla i Helsinški parlament građana Banja Luka dali su detaljne doprinose i preporuke za konkretne akcije EU za tematska područja GAP-a III.

provedbe i praćenja. Izostavljene su konkretne radnje podrške i finansiranja ženskih organizacija civilnog društva (1.4 i 3).

Još uvijek nisu provedene konkretne sektorske rodne analize, ali Delegacija EU je uključila relevantne sektore u Rodni profil zemlje i izradila smjernice¹⁹ u okviru projekta „EU podrška za rodnu ravnopravnost“ (Gender Equality Facility - GEF), fokusirajući se na rješavanje rodni pitanja u tri prioriteta područja (poljoprivreda i ruralni razvoj, konkurentnost i inovacije, te demokratija i vladavina prava).

Delegacija EU održava stalnu komunikaciju sa gender mehanizmima²⁰ u zemlji kroz redovne sastanke na osnovu provedenih projekata. Iako ne postoji uspostavljen mehanizam redovnih konsultacija i uključivanja ženskih organizacija civilnog društva u dijalog na nivou politika o pitanjima rodne ravnopravnosti, održava se redovna komunikacija na programskom nivou sa organizacijama civilnog društva koje provode oko deset projekata koji se bave pitanjima rodne ravnopravnosti. Također su održani različiti bilateralni sastanci sa organizacijama civilnog društva i zajednički sastanci sa različitim mrežama organizacija civilnog društva,²¹ sve sa ciljem razmjene informacija i iskustava, poboljšanja saradnje i mogućnosti finansiranja. Predstavnicima Delegacije EU također su učestvovali na različitim konferencijama i događajima koje su organizirale (ženske) organizacije civilnog društva u zemlji. Delegacija informacije prikupljene na ovaj način koristi za Pozive za dostavu projektnih prijedloga i u svrhe programiranja.

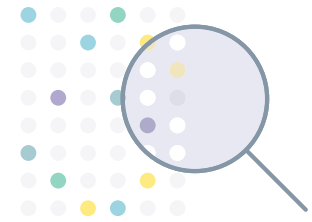
Što se tiče Agende za žene, mir i sigurnost, Delegacija EU komunicira sa organizacijama civilnog društva kroz implementirane projekte na programskom nivou.²² Ured Specijalnog predstavnika EU radio je na izradi plana budućih aktivnosti na koje će se fokusirati u radu sa gender mehanizmima, a organizirani su i različiti sastanci sa Ministarstvom odbrane BiH i Ministarstvom sigurnosti BiH.

19 Smjernice su interni dokument.

20 Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Gender centar Federacije BiH i Gender centar Republike Srpske

21 Npr. U 2021. godini Udruženje PRAVA ZA SVE imalo je četiri sastanka sa Delegacijom EU/EUSR kroz različite inicijative, a Delegacija EU je organizirala četiri sastanka sa Ženskom mrežom i Ženskom romskom mrežom.

22 Naprimjer, projekat koji provodi Centar za sigurnosne studije, u okviru kojeg je Delegacija EU saradivala sa Mrežom žena policajki kroz nekoliko obuka, naročito onih koje su vezane uz rodno zasnovano nasilje.

KRITERIJ D. EU UKLJUČUJE RODNA PITANJA U SVE AKTIVNOSTI I CILJANE AKCIJE

21. Broj i % novih akcija ²³ koje su rodno osjetljive/usmjerene (GM1 + GM2) na nacionalnom nivou (indikator 1.1 GAP III)	4 od 9 (44,4%)
22. Broj i % novih rodno usmjerenih akcija (GM2) provedenih iz domaćih sredstava (indikator 1.2 GAP III)	1 (11,1%)
23. Ukupna sredstva za podršku rodnoj ravnopravnosti na nivou zemlje (GM1 + GM2) (indikator 1.3 GAP III)	33.000.000 EUR
24. Iznos finansijskih sredstava usmjeren prema ženskim organizacijama i pokretima na nivou zemlje (indikator 1.4 GAP III)	Ne može se utvrditi
25. % novih akcija koje podržavaju reforme upravljanja javnim finansijama koje uključuju komponentu rodno osjetljivog budžetiranja (indikator 3.1 GAP III)	Ne može se utvrditi

Broj i postotak prikazan u Indikatoru 1 ovog kriterija rezultat je analize objavljenih akcionih dokumenata u okviru IPA III 2021-2027, a detaljniji pregled istih dostupan je u Kriteriju H. ovog izvještaja.

Rodna ravnopravnost je značajan cilj tri (GM1), a glavni cilj jednog akcionog dokumenta (GM2). Ukupna finansijska sredstva za podršku rodnoj ravnopravnosti na nivou zemlje raspodijeljena kroz Akcije koje će se provoditi u okviru IPA III 2021-2027. iznose 33.000.000 EUR, od čega je 20.500.000 EUR dodijeljeno akcionim dokumentima označenim kao GM1,²⁴ a 12.500.000 EUR jednom akcionom dokumentu oznake GM2.²⁵ Potrebno je napomenuti da u Evropskoj uniji još uvijek ne postoji sistem za praćenje ukupnog finansiranja usmjerenog na podršku rodnoj ravnopravnosti te se iznos sredstava dodijeljen ženskim organizacijama civilnog društva još uvijek ne može pratiti.

Informacije o ostalim navedenim indikatorima ovog kriterija u okviru GAP-a III nisu bile dostupne do završetka izrade ovog izvještaja.

²³ Akcija se definira kao ugovor. Nove akcije se tiču prošle godine, a određuju se na osnovu datuma na koji su potpisani (kao što je prikazano u excel dokumentu).

²⁴ Podrška EU za izborni proces (EU 4 Electoral Process 2.000.000 EUR), Instrument EU za integraciju (EU Integration Facility 8.500.000 EUR), Podrška EU za razvoj privatnog sektora (EU 4 Private Sector Development 10.000.000 EUR)

²⁵ Podrška EU za ublažavanje socioekonomskih posljedica pandemije COVID-19 u Bosni i Hercegovini: Politike zapošljavanja, socijalne zaštite i uključivanja

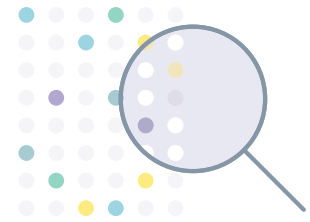
KRITERIJ E. EU VODI PRIMJEROM

26. Broj i postotak žena na višim i srednjim rukovodećim pozicijama u Delegaciji/Uredu EU (indikator 10.1 GAP III)	Ne može se utvrditi
27. % menadžmenta Delegacije EU i misije ZSOP-a koji je obučen u oblasti rodne ravnopravnosti i GAP-a III (indikator 10.2)	Ne može se utvrditi
28. % rukovodstva u Delegaciji EU i misiji ZSOP-a koji je obučen u području „Žene, mir i sigurnost“ (indikator 10.2)	Ne može se utvrditi
29. Broj savjetnika/ca za rodnu ravnopravnost/kontaktne tačke za pitanja rodne ravnopravnosti u Delegaciji EU-a i misiji ZSOP-a	3

Informacije o indikatorima GAP-a III nisu bile dostupne do završetka izrade ovog izvještaja.

KRITERIJ F. VLADA USVAJA ZAKONODAVSTVO U SKLADU SA PRAVNOM TEKOVINOM EU O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI I SAVJETUJE SE SA ŽENSKIM ORGANIZACIJAMA

30. U kojoj se mjeri rodna ravnopravnost obrađena u Nacionalnom programu za usvajanje pravnih tekovina EU (NPAA)	Nije primjenjivo
31. U kojoj se mjeri ključni zakoni o rodnoj ravnopravnosti i prisutpanju EU otvoreni za javne konsultacije	Minimalno
32. U kojoj se mjeri uzimaju u obzir doprinosi ženskih organizacija u pogledu izrade zakona/amandmana/politika u skladu sa pravnom tekovinom EU-a o rodnoj ravnopravnosti	Minimalno
33. U kojoj se mjeri javno dostupne nove sektorske strategije	Potpuno
34. U kojoj se mjeri nove sektorske strategije rodno osviještene	Umjereno
35. % sektorskih (ili sličnih) radnih grupa u koje su uključene, odnosno u kojima su zastupljene organizacije za prava žena	Ne može se utvrditi

BiH još uvijek nije usvojila Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina EU (NPAA). Praćenje postignuća u pogledu funkcionisanja mehanizma koordinacije o pitanjima EU na svim nivoima, uključujući izradu i usvajanje NPAA, jedan je od 14 prioriteta²⁶ izraženih u Mišljenju EK o zahtjevu BiH za članstvo u EU.

Što se tiče javnih konsultacija, postoji aktivna online platforma za javne konsultacije (eKonsultacije)²⁷ koja građanima i organizacijama civilnog društva omogućuje učešće u konsultacijama vezanim uz zakonodavne procese. Platforma obuhvaća samo konsultacije za državni nivo. Važno je napomenuti da se zakoni koji najviše utječu na svakodnevni život građana donose na entitetskom nivou (Federacija BiH i Republika Srpska). Ne postoje mehanizmi koji osiguravaju javne konsultacije građana u zakonodavnom procesu na ovim nivoima vlasti. Uslijed blokade državnih institucija, na državnom nivou u BiH u 2021. godini nisu doneseni relevantni zakoni. U praksi, proces konsultacija koji se provodi putem online platforme nije u potpunosti funkcionalan jer ne daje povratnu informaciju o tome jesu li prijedlozi organizacija civilnog društva prihvaćeni (ili ne), i ako nisu, zašto. Zbog toga je platforma više formalnog karaktera i ne osigurava konstruktivne konsultacije.

Iako unutar zakonodavnog postupka postoje i različiti drugi mehanizmi konsultacija (npr. javna rasprava), i oni uglavnom predstavljaju ispunjavanje formalne obaveze. Dostupni procesi konsultacija su spori i netransparentni, javne rasprave se ne organiziraju u unaprijed zadanim rokovima i ne najavljuju se na način da ostave dovoljno vremena za pripremu zainteresiranih strana. Primjetan je i nedostatak jedinstvenog pristupa konsultacijama. Neke se konsultacije provode online/putem e-maila, dok se neke održavaju uživo kao plenarne rasprave. Slično kao i u procesu eKonsultacija, ne daju se obrazloženja zašto se prijedlozi, sugestije i komentari odbijaju.

U 2021. godini na državnom nivou nije bilo zakonskih promjena u domenu rodne ravnopravnosti. Međutim, iako zakoni u Federaciji BiH nisu formalno usvojeni, prijedlozi i doprinosi koje su ženske organizacije civilnog društva dale pri izradi nacrtu Zakona o zaštiti od nasilja u porodice u FBiH i Krivičnog zakona FBiH uključeni su u nacрте koji su trenutno u zakonodavnoj proceduri Vlade FBiH i Parlamenta FBiH.

Tokom monitoringa, na nivou Bosne i Hercegovine donesene su samo dvije nove strategije: Strategija za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja (2021-2024.)²⁸ i Strategija unapređenja upravljanja javnim finansijama (2021-2025.)²⁹ Obje su javno dostupne na internetskoj stranici Vijeća ministara BiH. Dok potonja nije rodno osviještena, prva je primjer dobre prakse u tom pogledu. Ona obuhvata relevantne podatke razvrstane po spolu, naglašava jaku rodnu dimenziju u upotrebi vatrenog oružja, insistira na integraciji rodne perspektive u mjere kontrole malog oružja i lakog naoružanja, sadrži planove za provođenje sveobuhvatnog istraživanja učinaka malog oružja i lakog naoružanja na muškarce i žene, uključuje planiranu saradnju sa relevantnim organizacijama civilnog društva kao i sinergije s provedbom Nacionalnog akcionog plana za

26 Prioritet br. 2, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/opinion-bosnia-and-herzegovinas-application-membership-european-union-0_en, str. 14

27 Potpuna statistika za sve provedene procese konsultacija dostupna je na: <https://ekonsultacije.gov.ba/statistic>

28 <http://www.msb.gov.ba/dokumenti/strateski/default.aspx?id=20203&langTag=hr-HR>

29 https://www.vijeceministara.gov.ba/akti/prijedlozi_zakona/default.aspx?id=35041&langTag=bs-BA

provedbu rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325.³⁰

Kada je riječ o uključivanju organizacija za ženska prava u sektorske (i slične) radne grupe, u grupama koje su formirane odlukama Vijeća ministara radi izrade različitih strategija u 2021. godini nije bilo predstavnica ženskih organizacija civilnog društva. U okviru Mehanizma koordinacije, kao institucionalnog mehanizma koji uspostavlja i regulira rad i koordinaciju različitih institucija u BiH u procesu integracije u EU, formirano je sedam pododbora za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju³¹ i jedna Specijalna grupa za reformu javne uprave. U sklopu Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost formirano je 7 radnih grupa. Prema Odluci o sistemu koordinacije procesa evropskih integracija u BiH, učešće organizacija civilnog društva je opcionalno i ovisi o potrebama radne grupe. Nema javno dostupnih informacija o učešću ženskih organizacija civilnog društva u tim grupama.

KRITERIJ G. VLADA PROVODI PREPORUKE O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI KOJE SU UVRŠTENE U IZVJEŠTAJ EK ZA BIH

36. U kojoj su mjeri vlada/institucije provele preporuke o rodnoj ravnopravnosti uvrštene u Izvještaj EK za BiH

Minimalno

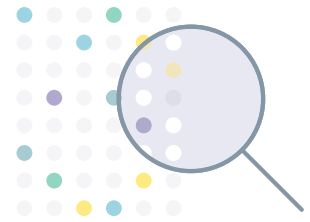
Nema značajnog napretka u provedbi relevantnih preporuka iz Izvještaja Evropske komisije za BiH za 2021. godinu. Još uvijek je potrebno unaprijediti institucionalni odgovor na rodno zasnovano nasilje te ubrzati procesuiranje djela seksualnog nasilja, osigurati odštete ženama žrtvama ratnih zločina i osigurati zaštitu svjedoka. Zabilježen je određeni napredak u prikupljanju relevantnih podataka razvrstanih po spolu.³²

Jedina zvanična preporuka vezana uz rodnu ravnopravnost sadržana u Izvještaju Evropske komisije za BiH za 2020. godinu o potrebi uvođenja jedinstvene minimalne naknade i zaštite na porodiljnom dopustu u cijeloj zemlji izbačena je iz izvještaja za 2021. godinu, premda u tom pogledu nije postignut nikakav napredak. Došlo je do određenog pomaka kada je riječ o uvođenju porodiljnih naknada za buduće majke u Federaciji BiH, ali ono što nedostaje je harmonizacija na nivou cijele zemlje. Diskriminacija na osnovu prebivališta majke i dalje je široko prisutna, naročito u Federaciji BiH.

30 Izradu ove strategije podržala je Misija OSCE-a u BiH, "prepoznajući učinkovitu kontrolu nad naoružanjem elementom od vitalnog značaja za osiguranje bolje sigurnosti građana BiH i šire regije". (<https://www.osce.org/mission-to-bosnia-and-herzegovina/479873>)

31 Pododbor za trgovinu i industriju, carine i oporezivanje, Pododbor za poljoprivredu i ribarstvo, Pododbor za unutarnje tržište i tržišno natjecanje, Pododbor za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku, Pododbor za pravdu, slobodu i sigurnost, Pododbor za inovacije, informacijsko društvo i socijalnu politiku i Pododbor za promet, energetiku, okoliš i regionalni razvoj

32 Više informacija se može naći u Kriteriju I.

Naprimjer, nezaposlene porodilje u Tuzlanskom kantonu primaju naknadu od 1.000 KM (oko 500 eura), dok zaposlene majke sa plaćama ispod 1.000 KM dobivaju samo razliku do ovog iznosa, u trajanju od godinu dana od rođenja djeteta. U Kantonu Sarajevo, i zaposlene i nezaposlene majke godinu dana nakon rođenja djeteta primaju iznos od 1000 KM. Trajanje primanja porodiljne naknade također nije usklađeno: porodilje u Unsko-sanskom, Zapadnohercegovačkom i Hercegovačko-neretvanskom kantonu ostvaruju naknade samo šest mjeseci.³³ Neki kantoni također propisuju posebne uslove za porodiljne naknade, npr. nezaposlene majke u Srednjobosanskom kantonu primaju samo jednokratnu pomoć od 270 KM (oko 135 eura) ali samo u slučaju da dokažu da su socijalno/ekonomski ugrožene.³⁴ U Republici Srpskoj, poslodavcima se refundira puna plaća majke u trajanju od jedne godine,³⁵ a nezaposlene majke primaju naknadu u iznosu od 405 KM (oko 200 eura).³⁶ Dakle, ovo pitanje još uvijek nije usklađeno u cijeloj zemlji.

KRITERIJ H. RODNA RAVNOPRAVNOST IMA PRIORITET KOD PROGRAMIRANJA IPA III NA DRŽAVNOM NIVOU

37. U kojoj su mjeri odgovorna državna tijela konsultovala ženske organizacije pri izradi višegodišnjih indikativnih programa [IPA III Strateški odgovor]	Ne može se utvrditi
38. U kojoj mjeri višegodišnji indikativni program [IPA III Strateški odgovor] uključuje ciljeve rodne ravnopravnosti	Ne može se utvrditi
39. U kojoj mjeri godišnji indikativni programi ili akcioni dokumenti sadrže rodnu perspektivu	Umjereno

Strateški odgovor nije bio javno dostupan za tekstualnu analizu do okončanja izrade ovog izvještaja.

Prema informacijama iz e-mail korespondencije sa predstavnicima Direkcije za evropske integracije BiH, nije postignut politički dogovor za punu implementaciju IPA uredbi u pogledu dužnosti i odgovornosti NIPAC-a i pune primjene sektorskog pristupa zbog do blokade državnih institucija. Kreirani su konsultativni forumi (neformalne verzije sektorskih radnih grupa) za potrebe izrade Strateškog odgovora 2021-2024. (uključujući i njegovu reviziju) i programiranja IPA 2021. i IPA 2022. U ovim forumima učestvuju predstavnici svih institucija koje su iskazale interes, kao i predstavnici civilnog društva. Na ovim forumima je učestvovalo oko petnaest predstavnika_ca civilnog društva, no popis učesnika_ca nije javno dostupan. Sva komunikacija u procesu konsultacija odvijala se putem e-maila, a učesnici su dobili relevantne finalizirane

33 <https://6yka.com/novosti/beba-u-sarajevu-vrijedi-12-000-puta-vise-od-bebe-iz-visokog>

34 <https://www.federalna.ba/za-nezaposlene-porodilje-u-sbk-u-jos-uvijek-mizeran-iznos-jednokratne-poci-wvxap>

35 Trajanje porodiljnog je 18 mjeseci u slučaju blizanaca, trećeg i svakog narednog djeteta.

36 Uplate se vrše iz sredstava Fonda za dječiju zaštitu Republike Srpske. Detaljne informacije dostupne na lokalnom jeziku na: <https://www.jfdz.org/sr/page/17/materinski-dodatak>

dokumente koje je Ured NIPAC-a podijelio sa Delegacijom EU u BiH i Evropskom komisijom. Budući da se proces uglavnom odvijao u vrijeme kada Uredba EU vezana za korištenje IPA III još nije bila odobrena od strane EU i da finalizirani dokumenti nisu razmatrani na sjednicama Vijeća ministara BiH, tekst Strateškog odgovora, kao radnog dokumenta podložnog revidiranju, nije bio javno dostupan.

Ukupno je devet akcionih dokumenata³⁷ (AD) za IPA III (2021 – 2027.), od čega pet uopšte ne navodi rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena i djevojčica kao opći cilj politike (označeni kao GM0). U tri akciona dokumenta³⁸ (GM1) rodna ravnopravnost se navodi kao značajan cilj, a samo jedan³⁹ (GM2) je navodi kao glavni cilj.

U praksi, od ova četiri akciona dokumenta, samo “Podrška EU za ublažavanje socioekonomskih posljedica pandemije COVID-19 u BiH: politike zapošljavanja, socijalne zaštite i uključivanja” ispunjava kriterije rodnog markera Odbora za razvojnu pomoć (DAC) u smislu da sadrži rodnu analizu i pruža različite podatke razvrstane po spolu (zapošljavanje, socijalne i ekonomske dimenzije, nasilje u porodici itd.) te neke indikatore razvrstane po spolu. Ova multisektorska akcija sastoji se od dva podsektora, sektora zapošljavanja i socijalnog sektora. U potonjem se akcija naročito fokusira na poboljšanje dobrobiti i uključivanje najranjivijih kategorija koje su negativno pogođene pandemijom, uključujući osobe sa invaliditetom, šire porodice u riziku od siromaštva, mlade, žene, žrtve nasilja u porodici i trgovine ljudima i Rome_kinje.

Preostala tri akciona dokumenta, koja su označena oznakom GM1, ne sadrže rodnu analizu kao dio analize problema i uglavnom im nedostaju indikatori koji mjere promjenu ili rodno razvrstani podaci. To znači da ne ispunjavaju uvjete da budu označeni kao GM1.

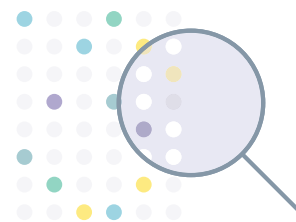
Akcioni dokumenti koji nisu usmjereni na rodnu ravnopravnost (označeni su kao GM0) sadrže samo referencu na uključivanje rodne perspektive u odjeljku o integraciji (u obliku poticanja na uključivanje žena u upravljanje projektima, podizanja svijesti, pristupa temeljenog na pravima itd.).

Niti jedan od analiziranih akcionih dokumenata ne predviđa posebno uključivanje grupa za prava žena, ali osam govori o saradnji sa civilnim društvom općenito i prepoznaje ih kao važne aktere, uz izuzetak akcionog dokumenta za Podršku EU za kontrolu bolesti životinja, koji to pojašnjava specifičnostima intervencije. Samo jedan akcioni dokument prepoznaje mehanizme za rodnu ravnopravnost kao glavne aktere u „aktivnostima vezanim uz rod“ (Podrška EU za ublažavanje socioekonomskih posljedica pandemije COVID-19 u BiH: politike zapošljavanja, socijalne zaštite i uključivanja).

37 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/overview-instrument-pre-accession-assistance/bosnia-and-herzegovina-financial-assistance-under-instrument-pre-accession-assistance-ii-ipa-ii_en

38 Podrška EU za izborni proces, Instrument EU za integraciju Podrška EU razvoju privatnog sektora u BiH (Post COVID-19)

39 Podrška EU za ublažavanje socioekonomskih posljedica pandemije COVID-19 u BiH: Politike zapošljavanja, socijalne zaštite i uključivanja

KRITERIJ I. DRŽAVNI STATISTIČKI ZAVODI PRIKUPLJAJU PODATKE RAZVRSTANE PO SPOLU

40. Država ima ažurirani Indeks rodne ravnopravnosti (GEI) na državnom nivou	Ne
41. Objavljaju li državni statistički zavodi izvještaje sa lako dostupnim podacima razvrstanim po spolu koji su dovoljni za javnu upotrebu (na temelju publikacije Žene i muškarci)	Opsežno

Agencija za statistiku BiH svake druge godine izdaje tematski bilten „Žene i muškarci u BiH“. Publikacija sa najnovijim informacijama relevantnim za period monitoringa objavljena je u februaru 2022.⁴⁰ Ovaj bilten pokriva sljedeće sektore: stanovništvo, zdravstvo i mortalitet, obrazovanje, informaciono-komunikacione tehnologije, radna snaga, istraživanje i razvoj, socijalna zaštita, pravosuđe te demokratija i vladavina prava. On predstavlja značajan napredak u prikupljanju i objavljivanju podataka u odnosu na prethodna izdanja publikacije.

Izdanje za 2022. godinu donosi nekoliko novih dodataka u odnosu na prethodne godine u smislu uključivanja podataka razvrstanih po spolu, npr. uvođenje podataka o prosječnim plaćama razvrstanim po djelatnostima i spolu te struktura zaposlenih po djelatnostima, a ne samo po grupama (Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti - NACE Rev 2). Tu su i detaljnije informacije o različitim prethodno uključenim kategorijama, npr. podaci o rezultatima posljednjih izbora razvrstani su i po spolu i po dobi (stariji i mlađi od 30 godina), a broj zaposlenih u zdravstvenom sektoru sada je dodatno razvrstan na različite potkategorije (liječnici, medicinske sestre, stomatolozi itd.).

Najnovije izdanje nudi i neke podatke o efektima pandemije COVID-19 u obliku podataka o smrtnim slučajevima uzrokovanim COVID-19 razvrstanih po spolu i dobi te navodi pandemiju kao uzrok uočenih razlika u broju djece u predškolskim/vrtičkim ustanovama. Obuhvaćeni su i podaci o povećanom broju poziva na SOS telefone tokom pandemije. Međutim, nema podataka o zapošljavanju/zaposlenicima, izgubljenim poslovima ili ugovorima, kao ni o radu od kuće tokom pandemije COVID-19.

Iako značajno unaprijeđena, publikaciji još uvijek nedostaju različite i raznolike kategorije statističkih podataka, naročito u području zdravstvene zaštite – npr. statistika pobačaja, prehrane, zloupotrebe supstanci, medicinskih intervencija i izvještaja o nesrećama koje su rezultirale povredama, itd. Pored detaljnijih informacija o prosječnim plaćama, dostupni podaci o radu i tržištu rada također bi se mogli proširiti uvođenjem statističkih podataka razvrstanih po spolu o promjenama radne aktivnosti (npr. od nezaposlenosti do zaposlenja, nedavno započeti posao, od neaktivnosti do zaposlenja, prosječno vrijeme između napuštanja formalnog obrazovanja i započinjanja prvog posla itd.). Potrebno je unaprijediti prikupljanje i objavljivanje podataka razvrstanih po spolu o ženama iz manjinskih grupa, budući da bilten sadrži samo podatke o nezaposlenim pripadnicima nacionalnih manjina koji su prijavljeni na biroima za zapošljavanje u BiH.

40 https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2022/FAM_00_2021_TB_1_EN.pdf

BiH još uvijek nema Indeks rodne ravnopravnosti, ali je djelomični indeks ravnopravnosti za BiH u izradi i očekuje se da će biti predstavljen 2022. godine.⁴¹

KRITERIJ J. DRŽAVNA TIJELA ODGOVORNA ZA INTEGRACIJU U EU IMAJU OSOBLJE KOJE IMA EKSPERTIZU U OBLASTI RODNE RAVNOPRAVNOSTI

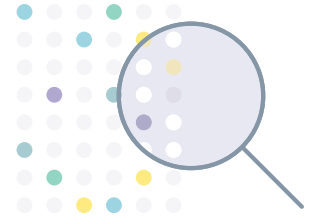
42. U kojoj mjeri je prisutna rodna ekspertiza u državnom tijelu nadležnom za EU integracije	Umjereno
43. % osoblja obučenog u oblasti rodne ravnopravnosti u državnom tijelu nadležnom za EU integracije	10%
44. U kojoj se mjeri kontaktne tačke za rodnu ravnopravnost konsultiraju u programiranju IPA-e	Ne može se utvrditi
45. U kojoj mjeri postoji stručnost o rodnoj ravnopravnosti u državnim statističkim uredima	Umjereno

U Direkciji za evropske integracije (DEI) BiH postoji umjerena rodna ekspertiza. Osoba odgovorna za rodna pitanja pri Direkciji za evropske integracije ima magisterij iz rodni studija, a učestvovala je i u raznim obukama o rodno osviještenoj politici i rodno osjetljivom budžetiranju u organizaciji različitih međunarodnih organizacija. Istovremeno, ona je i članica Koordinacijskog odbora za implementaciju GAP-a u BiH i bila je konsultirana u procesu pripreme akcionih dokumenata državnih IPA programa u prethodnom višegodišnjem finansijskom okviru EU (2014-20), kao i rodne analize za Program prekogranične saradnje između BiH i Crne Gore (2021-2027).

Prema informacijama DEI-a, još nekoliko službenika je također pohađalo obuke o rodnoj ravnopravnosti u organizaciji Agencije za državnu službu BiH. Oko 10% zaposlenika pohađalo je neki oblik obuke o rodnoj ravnopravnosti.

Kada je u pitanju Agencija za statistiku BiH, osim različitih edukacija, zaposlenici Agencije redovno saraduju sa Eurostatom i pohađaju edukacije za svoje oblasti i sektore, uključujući i edukacije koje se tiču rodne ravnopravnosti. Agencija također održava saradnju s EIGE-om, a zaposleni učestvuju u njihovim edukacijama. Agencija za statistiku ne organizira posebne edukacije o rodnoj ravnopravnosti ali kontinuirano saraduje sa UN Women i Agencijom za ravnopravnost spolova BiH, posebno kada je u pitanju uspostava nedostajućeg Indeksa rodne ravnopravnosti i unapređenje godišnjeg biltena Žene i muškarci.

⁴¹ Ovu informaciju je iznijela direktorica Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE) na javnoj prezentaciji tematskog biltena Žene i muškarci u BiH početkom 2022. godine. (<http://europa.ba/?p=74302>)

ZAKLJUČAK

Najveći trenutni izazov je stalna politička blokada institucija u Bosni i Hercegovini koja onemogućava svaki potencijalni napredak u procesu integracija u EU. Zbog ove blokade nisu doneseni zakoni potrebni za usklađivanje sa pravnom tekovinom EU i drugim međunarodnim standardima, kao i za ispunjavanje zahtjeva iz 14 ključnih prioriteta za napredovanje prema članstvu u EU.⁴² Prema javno dostupnim informacijama, rodna ravnopravnost nije bila na dnevnom redu nijedne sjednice Odbora i Pododbora SSP-a u 2021. godini. Nemogućnost osiguravanja potpune vladavine zakona kao i nedostatak provedbe zakona o ravnopravnosti spolova i drugih ključnih zakona protiv diskriminacije ostaju ključni izazovi u BiH. To doprinosi široko rasprostranjenoj diskriminaciji svih građana BiH po više osnova.

Najnoviji Izvještaj Evropske komisije za BiH ne šalje snažnu poruku vlastima da moraju djelovati, naročito kada je riječ o pitanjima rodne ravnopravnosti, uprkos izostanku značajnijeg napretka u provedbi prethodnih preporuka u 2021. godini. Primjetan je nedostatak preporuka vezanih za jačanje rodne ravnopravnosti u zemlji, a jedina zvanična preporuka koja je ranije bila uvrštena (vezano za porodiljne naknade) izbačena je iz Izvještaja za 2021. godinu, bez obzira na izostanak značajnijih pomaka po tom pitanju.

Postojeći procesi konsultacija sa civilnim društvom pri donošenju zakona i politika su neadekvatni i neučinkoviti, a ključni nacionalni i međunarodni akteri uglavnom ignoriraju glasove i perspektive (ženskih) organizacija civilnog društva. Uvrštavanje doprinosa (ženskih) organizacija civilnog društva u bilo kakve konsultacije sa institucijama u BiH je sporadično i ti doprinosi se uglavnom ne uzimaju u obzir. Nema sistematskog dijaloga, a dostupni konsultativni procesi su spori i netransparentni jer se ne daju objašnjenja zašto se prijedlozi, sugestije i komentari odbijaju. Premda su ženske organizacije civilnog društva uključene u dijalog sa EU na programskom nivou, kao i kroz neke ad hoc sastanke, potrebno je uspostaviti sistemski, redovan i sadržajan dijalog na nivou politika.

Primjetan je napredak u prikupljanju podataka razvrstanih po spolu kroz izdavanje tematskog biltena „Žene i muškarci u BiH“ Agencije za statistiku BiH, koji je rezultat jačanja saradnje sa različitim domaćim i međunarodnim institucijama i organizacijama za rodnu ravnopravnost, međutim, indeks rodne ravnopravnosti još uvijek nije utvrđen.

Ženska ekspertiza, znanje i pogledi na budućnost zemlje trebali bi se značajnije integrisati u sve politike i zakone. Ženski stavovi o budućnosti zemlje, reformskim procesima i mogućim rješenjima za različita politička pitanja moraju se čuti u javnosti i biti uključeni u političke razgovore. Delegacija EU, kao lice EU-a u zemlji, trebala bi biti pozitivan primjer tako što će redovno voditi dijalog sa ženskim organizacijama civilnog društva o političkim pitanjima i reformskim prioritetima. Ovo je naročito važno u vrijeme dugotrajne političke krize u zemlji te procesu integracije BiH u EU, gdje žene nisu dovoljno zastupljene u relevantnim institucionalnim mehanizmima.

⁴² To je vidljivo i u nedavnom odbijanju usvajanja ključnih reformskih zakona u Parlamentarnoj skupštini BiH.

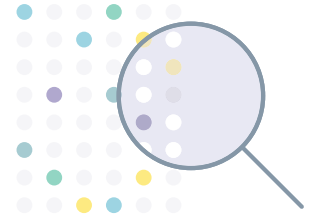
PREPORUKE

Preporuke za EU

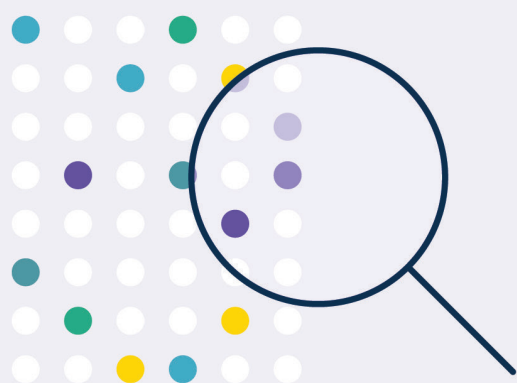
- Izvještaj EK za BiH treba biti rodno osviješten, a sva poglavlja trebaju uzeti u obzir različite potrebe žena i muškaraca.
- Pitanja rodne ravnopravnosti koja su spomenuta u Izvještaju EK trebaju biti formulirana u obliku konkretnih preporuka za djelovanje vlada na svim nivoima odlučivanja.
- Trebalo bi povećati broj zvaničnih preporuka koje se odnose na rodnu ravnopravnost, naročito kada su u pitanju zvanične preporuke (u sivim okvirima na početku svakog poglavlja).
- Izvještaj EK treba pružiti objašnjenja o tome zašto su određene preporuke uklonjene iz Izvještaja na temelju napretka koji je zemlja postigla tokom izvještajnog perioda.
- Trebalo bi poboljšati uključivanje podataka razvrstanih po spolu u različita poglavlja Izvještaja, posebno u odnosu na žene sa invaliditetom, žene pripadnice manjinskih grupa i žrtve nasilja nad ženama i trgovine ljudima.
- Treba uključiti više preporuka ženskih organizacija civilnog društva o pitanjima rodne ravnopravnosti u različitim poglavljima Izvještaja EK, zajedno sa podacima sa terena koje ove organizacije dostavljaju.
- Treba uspostaviti sistemski, redovan i sadržajan dijalog između Delegacije EU-a/EUSR-a i ženskih organizacija civilnog društva o političkim pitanjima i značajnim reformama u procesu pristupanja EU, sa jasnim povratnim informacijama o njihovim doprinosima i preporukama.

Preporuke za institucije BiH

- Sve preporuke iz Izvještaja EK trebaju se u potpunosti implementirati.
- Potrebno je ispuniti sve obaveze koje proizlaze iz procesa pristupanja EU kako bi se napredovalo prema kandidatskom statusu za članstvo u EU.
- BiH mora usvojiti Nacionalni plan za usvajanje pravne tekovine EU (NPAA) kao konkretan korak naprijed u procesu pristupanja EU.
- Znanje o rodnoj ravnopravnosti službenika/ca u državnim institucijama trebalo bi poboljšati kroz sveobuhvatnu obuku o rodnoj ravnopravnosti i rodno osviještenoj politici, koristeći postojeće kapacitete ženskih organizacija civilnog društva.

- Treba uspostaviti sistemski, redovan i sadržajan dijalog ženskih organizacija civilnog društva sa relevantnim institucijama u BiH, a postojeći konsultativni mehanizmi trebaju biti transparentni i funkcionalni te davati povratne informacije o njihovim doprinosima i preporukama.
- U saradnji sa ženskim organizacijama civilnog društva treba izraditi Strateški odgovor i uvrstiti prioritete koji odražavaju potrebe rodne ravnopravnosti.
- Treba nastaviti raditi na rodnom osvještavanju u procesu IPA programiranja, u skladu sa obavezama iz GAP III i CLIP-a, te osigurati ispravnu upotrebu rodnog markera OECD-a.
- Treba nastaviti raditi na rodnom osvještavanju pri izradi politika ali i sektorskih strategija, slijedeći dobru praksu Strategije za kontrolu malog oružja i lakog naoružanja (2021 – 2024.).
- Unaprijediti transparentnost, dostupnost i učinkovitost procesa objavljivanjem potrebnih i relevantnih informacija i dokumenata na internetskoj stranici Direkcije za evropske integracije, uključujući IPA III Strateški odgovor.

Integrisanje principa rodne ravnopravnosti u proces pristupanja EU

Izveštaj o procjeni

Bosna i Hercegovina

2022

Partnerska organizacija

**PRAVA
ZA SV=**